

Kritisk litteratur om antroposofi

Den viktigaste icke-antroposofiska boken på svenska om antroposofi är religionsvetaren Hjalmar Sundéns *Rudolf Steiner*. En bok om antroposofin från 1962. Boken är anlagd som en levnadsteckning av Rudolf Steiner. Den följer hans vingliga väg till teosofin och de inre strider i den teosofiska rörelsen som ledde till att Steiner "startade eget" och grundade den antroposofiska rörelsen. En del av Steiners läror redovisas, bl a hans världshistoria, hans sociala läror (tregreningen) och en del av idéerna bakom Waldorfskolan. Författaren drar fram en hel del märkliga påståenden från Steiners skrifter, främst sådana som har anknytning till religion. Han visar ändå respekt för Steiner bl a genom att jämföra honom med andra religionsgrundare. I sin avslutande analys framhåller Sundén att Steiners läror inte rymmer något väsentligt nytt, utan är hämtade från olika ockulta traditioner. Därmed har "en viktig egenskap hos det Steinerska skådandet blivit fastställt: det är reproduktivt". (s 174) Boken är faktamässigt tillförlitlig. Tyvärr är källhänvisningarna ofullständiga

Sigvard Svärd, som var pingstpastor i Järna under åren 1977-1982, har gått i närkamp med antroposofin i två böcker. I *Den antroposofiska människosynen* från 1987 framhåller han starkt att antroposofin är att betrakta som religion. Det står "Kristen upplysning av Sigvard Svärd" på bokens omslag, och författarens huvudsyfte är att visa kristendomens överlägsenhet över antroposofin. Boken behandlar antroposofernas tro på olika andeväsen samt deras läror om förhållandet kropp-själ-ande och om reinkarnation.

I sin andra bok i ämnet, *Meditation och magi* från 1989, behandlar Svärd antroposofins Kristus-syn (bl a Steiners lära om

de två Jesusbarnen, som är en tacksam måltavla för kristen kritik). Vidare behandlar han antroposofisk meditation, eurytmin och Waldorfdockorna. De sistnämnda framställs av Svärd som hedniska beläten med farliga egenskaper. Det framgår att Svärds tro på onda andeväsen inte står antroposofernas efter. Svärds böcker är förkunnande snarare än analyserande, och har inte alls samma höga grad av tillförlitlighet som Sundéns bok.

Gösta Wilsons bok *Jag trodde på Waldorfskolan* (1990) recenserades av Niels Hovmöller i Folkvett nr 2, 1990. Den är skriven från icke-troende utgångspunkter, och kritiserar Waldorfskolan främst för att ha religiösa inslag.

Helmer Ringgren har skrivit flera utmärkta artiklar om antroposofin. I Till frågan om antroposofins bakgrund (*Religion och bibel* vol 22, 1963, ss 48-64) behandlar han bl a sambanden mellan Steiners idéer och den äldre teosofiska traditionen. I *Antroposofins Jesusbild* (*Religion och bibel* vol 28, 1969, ss 7-25) behandlar han Steiners syn på Jesus och Kristus, och framhåller bl a hur den till stor del bygger på äldre ockult tradition. Ringgren har också skrivit en sammanfattning på tyska om antroposofins lära och organisation, uppslagsordet Anthroposophie i *Theologische Realenzyklopädie* (vol 3, 1979, ss 8-20)

På tyska finns flera böcker som kritiserar antroposofin från kristna utgångspunkter. En av de bästa är Jan Badewiens *Anthroposophie. Eine kritische Darstellung*. (1985) Författaren är präst, och går grundligast in på antroposofins gudssyn och dess syn på Kristus och Jesus. Han behandlar också antroposofins människosyn och Waldorfpedagogiken. Boken är faktamässigt tillförlitlig.

Vera Pierott har skrivit *Anthroposophie — eine Alternative?* (1982). Den behandlar i huvudsak antroposofins Kristusbild och andra inslag i antroposofin som har anknytning till kristendomen. Det finns inslag av kristen

förkunnelse i boken.

Traugott Kögler har skrivit *Anthroposophie und Waldorf-Pädagogik. Ansätze einer kritischen Analyse* (tredje upplagan 1985). Det är en kritisk granskning av Waldorfpedagogiken från kristen utgångspunkt.

Det antroposofiska Kristet Samfund skärskådas bl a i artikeln *Die Christengemeinschaft* av Hans-Diether Reimer (ss 335-361 i den av Hans-Diether Reimer och Oswald Eggenberger utgivna "...neben den Kirchen", 1979) samt i ett avsnitt i boken *Sehen, Grübler, Enthusiasten* av Karl Hutten (1982, ss 687-720).

Wolfgang Treher har skrivit boken *Hitler, Steiner, Schreiber. Ein Beitrag zur Phänomenologie des kranken Geistes* (1966). I avsnittet om Steiner (ss 39-78) söker han leda i bevis att Steiners andeskåderi var ett utslag av sinnessjukdom. Att ställa psykiatriska diagnoser på avlidna personer är emellertid ett vanskligt företag. Även om Treher finner många belägg för sin tes följer hans slutsats inte med den säkerhet som han låter påskina.

Franz Stratmanns bok *Zum Einfluss der Anthroposophie in der Medizin* (1988) är en grundlig men samtidigt koncis genomgång av den antroposofiska medicinen från naturvetenskaplig och medicinsk synpunkt. Det är en mycket vederhäftig och värdefull bok.

Sven Ove Hansson

